

Zlatna bula grada Zagreba

Ići u Rim, a ne vidjeti pape znači, da uopće nisi bio u Rimu. Doći u Zagreb, a ne vidjeti kulturno-historijsku izložbu grada Zagreba, reći će, da nisi bio u Zagrebu. Posjetiti izložbu, a ne vidjeti zlatne bule grada Zagreba je toliko, kao da nisi vidio temeljni kamen grada Zagreba.

O što će mi vidjeti zlatne bule, kad je ne razumijem?

Imate pravot A da i taj prigovor otpadne, donosimo danas u prijevodu g. Laszowskoga zlatnu bulu. Neka je pročita svaki Hrvat, da zna, kako mu je metropola osnovana. Neka je pročita svaki Zagrepčanin, da zna, na kakvim je temeljima sazdana domaja njegova, srce Hrvatsva i srž naroda hrvatskoga. Možda je članak predug, ali ništa ne može biti predugo, kad se radi o nama samima. Bulu izdaje u ime sv. Trojice kralj Bela, treći toga imena kao kralj hrvatski. Kao kralj ugarski je četvrti, jer su Madjari imali jednoga Belu prije nego što su »Pacta conventa« 1102. sklopljena.

Zlatna bula grada Zagreba nije još nigdje hrvatskim jezikom objelodanjena. »Hrvat« je prvi donša, a glasi ovako:

U ime svetoga Trojstva i nerazdijeljivoga jedinstva. Amen. Bela milošću Boga Ugarske, Dalmacije, Hrvatske, Rame, Srbije, Galicije, Lodomerije i Kumanije kralj za uvijek. Uzvišenost kraljevska zahtijeva, i visočanstvo duguje časti, da toliko više uživa u mnoštvu naroda, koliko ovo ugledom nadvisuje. Odatle slijedi, da toli sadašnjima, kol budućima ovlame očitujemo, da, kad se je našoj volji sviđilo, da u Zagrebu, na brdu Gracu uredimo slobodnu varoš, i onamo prizvatii goste, i

onaj dio kraljevstva utvrditi i učvrstiti za sigurnost granice i druge pogodnosti, pošto smo se posavjetovali s dragim i vjernim našim Dionizom, banom cijele Slavonije i s drugim prvacima kraljevstva, koji su ovu našu nakanu i volju jednodušno odobrili, izveli smo našu nakanu, dozvoljujući, da na spomenutom brdu bude varoš, pridolaze gostovi, imadu zemlje i posjede, preimućva i slobode od nas doznačene i niže popisane držje i nepovrijedeno čuvaju. Preimućva dakle i slobode građana na rečenom brdu stanujućih i sabranih, koje su oni međusobno uredili, a mi ih odobrili, jesu slijedeće: ako bi isti gosti u opsegu Ugarske, Dalmacije, Hrvatske, Slavonije bili orobljeni od razbojnika ili od inih zločinaca, dužan je gospodar zemlje, u kojoj su orobljeni, pošto se po sudu dobrih ljudi i prisegom sugrađana procijeniti količina novca, ili oteto povrati ili zločinca označiti.

Zatim nijesu dužni ni na kojem mjestu u granicama kraljevskim plaćati daće. Zatim, kojigod građanin drugoga građanina pogrdi psokvama, pogrđama ili psinama, te ako zbog toga bude osuđen, neka plati uvrijedjenomu deset pensa, u općinske troškove 100 denara; koji, ako se iza trokratnoga ispravljanja ne poboljša, pošto mu se sve stvari općinskom priklope, neka se kao nepoštenjak sramotno iz varoši protjera. Ako bi takodjer tko drugomu dao čušku, ili ga zlobno za vlašti vukao, neka trpi istu kaznu. Ako bi tko koža nožićem, mačem, kopljem ili strijelicom ili kojim takovim načinom koža ranio, a ranjeni se oporavi bez štete na udima, neka plati liječnika ranjenikova, a ranjenome neka plati pet pensa, a pet u varoške svrhe. Bude li

E. Laszowski

Zlatna bula grada Zagreba.

Hrvat

1925. 25. 2.

Zagreb

pako osakaćen na kojemu od uda, ima platiti liječnika ranjenikova, i ranjenome deset maraka i za varoške potrebe deset pensa. Ako pako umre, imadu dva dijela njegova imetka pripasti roditeljima ubijenoga, treći dio varoši. Bude li pako ulovljen, ima se po običaju kazniti; osim ako je tko koža ubio u igri bez zle nakane, u ovom bo slučaju neka usmrtilitelj dađe u ime odštete sto pensa rođjacima ubijenoga, dvadeset pako penza za općinske svrhe, ako mu imetak ne bi bio dovoljan, neka se prepusti presudi građana. Ako bi pako tko od stranaca, ulazeći u varoš, budi na cesti, budi u kući ili na trgu slično, kako gore zabilježeno, počinio, neka mu sudac varoši i osuđen neka trpi iste kazne. Ako bi pako tko od stanovnika varoši, ili stranac bio ulovljen u kradji ili razbojstvu unutar medja varoških, neka se po gradskom sudu kazni. Zatim, ako bi koji stranac, kojega iz varoši hotio pozvati na sud zbog novca ili nanese nepravde, neka ga kod suca tuži; i ni koja parnica ne smije suditi na dvoboj, već se ima dovršiti po svjedocima i prisezi, bila ona sa strancima ili domaćima. Svjedoci pako imadu se uzeti takova preimućva, slobode, koje su ovi na isti način bilo da nadje stranac kod stanovnika, ili stanovnik kod stranaca konja ili vola, ili neke ukradjene stvari, uvijek se imadu postaviti svjedoci, kako smo gore spomenuli. Zatim građani spomenute varoši ili kmetovi po selima, koja ovoj pripadaju, koja su blizu teritorija iste varoši, nijesu dužni stajati na sudu i koga osim varoškoga suca; pak ako bi sudac bio sumnjiv, i tužitelj bi ustvrdio zakoniti otklon, to, pošto se sazovu sve starješine varoši pod predsjedanjem samoga suca, neka se riješi stvar, o kojih presudi ako bi se još sumnjalo, i nezadovoljan ih tužitelj izazvao pred kralja, ima sam sudac za sve ostale ići do kralja. Na isti način, kad bi zbog koje mu draga parnice tkođog gradškoga suca i građane, ili same građane pozvao pred kralja, nije dužan poći drugi van sam gradski sudac. I ako bi tko kojega građanina ili građana, ne tražeći prije pravicu od gradškoga suca, izazvao pred kralja, za onoga ili one dužan je poći sudac, i njemu će izazivać namiriti izdatke, za to, što je prezevši ugled kraljevske povlastice, koju je poznavao, ne potraživši gradškoga suca, ovoga uzalud trudio poslovlama i troškovima. Građani pako imadu slobodnu vlast izabrati varoškoga suca odakle god hoće, koji se ima nama predložiti, i svake ga godine izmijeniti po sudu svoje volje. Zatim, ako bi tko iz varoši umro bez nasljednika, neka ima slobodnu volju svoje pokretnine raspoložiti komu hoće. Nekretnine ko kuće, dvor, vinograde, zemlje i zgrade, posavjeto-

vavši se sa svojim sugrađanima neka ostavi svojoj ženi ili komu od rođjaka svojih, nu tako ove ni po njemu, ni po ženi ni po rođjacima ne mogu otudjiti vlasti varoškoj niti izuzeti ili odkinuti. Zatim umre li tko bez oporuke, a ne bude imao ni sinova ni žene ni rođjaka, imadu se dva dijela njegova imetka po poverljivim muževima, za to po vijeću građana određenima podijeliti siromasima i crkvi iste varoši, treći pako dio neka se pridržti u korist varoši. Onda određujemo, da se u istoj varoši obdržava svečani sajam na dva dana u sedmici, najme u ponedjeljak i četvrtak a osim toga dnevno dnevni sajam. Općina pako gorem spomenute varoši, obvezana je nama na slijedeće službe: Kad bude kralj ugarski hotio povesti vojsku u primorske strane ili u Korušku ili Austriju, dužni su rečeni građani poslati deset vojnika opremljenih vojničkim oružjem. Osim toga dužni su dati kralju kad, kad se zbude da on amo podje, za objed dvanaest volova, tisuću kruhova, četir bačve vina. Hercegu pako cijele Slavonije, a je od kraljevske djece dužni su polovinu rečenoga dati. Banu pako, koji bude, ali ne odbar a nisu dužni ništa drugo plaćati, nego na početku njegova banovanja: jednoga vola, sto kruhova, bačvu vina, jednom dok god bude banom; zapravo od vrste ovih služba biti će pet godina slobodni i prosti, nakon izminula petgodišta budu obvezani na plaćanje. Nadalje, isti su građani dobrovoljno na se uzeli, da vlastitim troškovima rečeno brdo Grič veoma čvrstim zidom utvrde. Za uzdržavanje pako gostova, koji stanuju na rečenom brdu, dali smo zemlju oko toga brda Griča, koju smo istim gostima po našem dragom i vjernom Dionizu banu cijele Slavonije, pod izvjesnim i razlučenim medjama uručili, da ju za uvijek posjeduju, koje zemlje medje ovako teku: Prva je medja na luci Save koja se zove Kraljev prijevoz do velike ceste, i po njoj se stere do potoka, koji se zove Zvojsca, koji potok prelazi preko mosta; onda po istoj cesti pruža se prema sjeveru, prelazeći vodu, koja se zove Mlaka i dolazi na briježuljak, uz koji je zemljani mejaš, koji dijeli zemlju kraljevskih pučana istočne strane, zatim prelazeći manju Mlaku dolazi na veliku cestu, koja se općenito zove Eteven, po kojoj dolazi do potoka Cirkvenica, tamo je most, odovuda gore istim potokom uz brdo Grič polazi ravno medjom prema sjeveru, sežući do izvora, koji se zove Kubulkut, uz koji je zemljani mejaš, od kojega gore uz potok Cirkvenić prema sjeveru dolazi do potocića, koji se zove Sopotnike, odovuda prelazeći brdašće pada u neku dolinu, kojom prelazi k potociću, koji se zove Lomski potok, zatim se uspinje k medji zagrebačkoga kaptola, druga je gostova gričkih. Treća sinova Dobča od

plemena Oga, zatim polazi na vrh istoga brda po imenu Medvenica, prema zapadu i dolazi k medji sinova Mikule, koja se zove Plešivica, do koje je zemljani mejaš, zatim prelazi od vrhunca istoga brda prema južnoj strani uz vrdje k kestenovom drvu, do koje je križ, i uz ovu je zemljani mejaš zatim silazi do glave vrela, koje se zove Čerija, koje vrela dijeli zemlju Andrije od zemlje prije spomenute, i tako silazeći po njemu skreće ponešto prema zapadu k brdu, i ondji je drvo kestenovo označeno križem, do kojega je zemljani mejaš, zatim na vrh ovoga brda polazi prema jugu dijeleći zemlju zagrebačkoga kaptola; zatim na okrug prema zapadu nešto skreće i ondje prelazi potocić, koji se zove Neznici potok i odonud penjući se gor od zemlje Andrijine po dolini k vršku jednog brda, tamo je medja, odavde dijeleći po srom mejašima zemlju Gremlu silazi k drvu oje se zove javor, i tamo je medjaš, i padak cesti, koja polazi iz sela Gremle, zatim pstojeći prema jugu polazi do polja k zemljanomejašu, odonud nešto skreće na lijevo po cesti i dolazi do močvara, koje se zovu Mlake, amo je medja do ceste Mlake, s lijeve strane polazi do orahova drva, tamo je mejaš, ondaj bazgu, pod kojim je mejaš zemljani, otudaj mejašima ide i pada na rijeku Savu, odavde spušta se na prvotni mejaš i tako dovršav. Da dakle ova naša rečena odredba i slobod rečenih gostova čvrsta i nepovrijedjena ustia, ovu smo im povlasticu podijelili jakoš zlatnoga našega petata potvrđujući ju ječnom. Dano kod Vrećca kroz ruke meza Benedikta prepošta stolnobiogradškoga, ora našega kancelara, izabranoga nadbiskupa kaločkog za vrijeme Bartola pečuhškoga, Kleta jegarskoga, Stjepana zagrebačkoga, Bartola (nitranskoga), Blaža čanadškoga, Benedikta varadinskoga i predložena girska, Stjepana vackoga i predložena za naokupa ostrogoškoga, biskupa, dragog našega rođjaka Ivana Anjela, gospodararrijeja i župana bačkoga, Ladislava palatir Mzeja meštra tavernska i župana šoproškoga, Rolanda stolnika i župana nitranska, Mavricija meštra peharnika, Stjepana meštra konjušara, Arnolda župana simeške, Pava, župana stolnobiogradškoga, koji obnašali poglavarska i županske časti.

Godine ostjelovljenja Gospodnjeva tisuću i četrdeset i druge, šesnaestog kalendara cembra, ljevstva našega godine osme.